

Južná Kórea – Jaskyňa Sokkuram a chrám Pulguksa

Severovýchodne od Kjondžu, bývalého hlavného mesta kráľovstva Šilla (57 pred n. l. – 935 n. l.) vyhlbili do južného svahu hôr Tohamsan (745 m n. m.) jaskynný budhistický chrám Sokkuram. Dodnes sa považuje za symbol štátu.

Chrám, ktorý prezentuje úroveň vedy, náboženstva, umenia a architektúry, začali stavať v roku 751 n. l., výstavbu ukončili v roku 774 a v rokoch 1703 – 1758 ho zrekonštruovali.

Vlastný chrám pozostáva z pravouhlej predsieni, hlavnej rotundy (priemer 6,84 m) a chodby, ktorá ich spája.

Klenutý strop hlavnej rotundy a vstupnú chodbu postavili z viac než 360 kamenných žulových blokov (platní). V 14,8 m vysokej predsieni vytesali do stien osem božských strážcov, po štyroch na každej strane. Vstup do chodby strážia dve postavy Vajradhara a chodbu na oboch stranách v pároch vytesali štyria kráľovskí strážcovia. Na konci chodby, po oboch stranách vchodu do hlavnej rotundy, stoja dva kamenné oktagonálne stĺpy.

Socha Budhu v Sokkurame stelesňuje ideál krásy a považujú ju za jednu z najkrajších ukážok budhistického umenia vo východnej Ázii. Dosahuje výšku 3,45 m. Všetky ďalšie postavy – Vajradharovia, kráľovskí strážcovia, dévovia, bóhdissattvovia, žiaci a božskí strážcovia (od 1,69 do 2,18 m) vytesali do skaly s dôrazom na naturalistické detaily.

Chránový komplex Pulguksa začali stavať pri ceste z Kjongju do Sokkuramu v roku 752. Zahŕňa 80 stavieb, z ktorých vyniká najmä vlastný Hlavný chrám Pulguksa a pagoda Sokgat´ap. Šesť stavieb vyhlásili za kórejské národné poklady/pamiatky.

Do areálu kláštora sa prichádza po schodisku – Moste modrých oblakov, na terase s pokračovaním schodiskom Bielych oblakov, až k hlavnej bráne Purpurovej hmly.

Jaskyňa Sokkuram a chrám sú začlenené do NP Kyongju, ktorý ročne navštívi cca 1,5 milióna návštevníkov.

Jaskyňa Sokkuram a chrám Pulguksa sú súčasťou SD od roku 1995 (Berlín).

Mexiko – Hospício Cabañas Guadalajara

Mesto Guadalajara založili v roku 1542. Výstavbu Hospício Cabañas v ňom inicioval biskup Don Juan Cruz Ruiz de Cabañas v roku 1796. V neoklasicistickom slohu ju projektoval a staval španielsky architekt Manuel Tolsá z Valencie (1803 – 1810) ako zakončenie dlhého námestia Plaza Tapatía, ktoré sa tiahne cez La Rinconada k Teatro Degollado až k Plaza de la Liberación s dvojvežovou katedrálou.

Hospício Cabañas pôvodne mala byť nemocnica s útlkom pre invalidov, mrzákov, slepcov a siroty. Jej výstavbu podporil kráľ 5. 9. 1803 ako verejno-prospešnú stavbu Casa de Expósitos.

Podľa koncepcie Manuela Tolsá sa rozrástla (164 x 145 m), pričom jej súčasťou sa stalo 23 dvorov. Medzi najväčšími dvomi vystavali kaplnku v prekrížení s kupolou (32,5 m) s laternou a na rímsach s balustrádami. Celkove múry dosahujú výšku od 7,5 do 15 m.

Viaceré dvory lemujú arkády a dopĺňajú prvky drobnej architektúry. Celý komplex pre jeho monumentalitu a harmóniu začali porovnávať so španielskym Escorialom a parížskou Invalidovňou.

Počas bojov o nezávislosť Mexika sa stal strediskom royalistov až do roku 1821, po ktorom ho znovu upravili pre charitatívne účely. V roku 1872 tu žilo už vyše 500 ľudí, v roku 1910 až 672. Od roku 1993 sa komplex využíva na kultúrne účely. Umiestnili sem Instituto Cultural de Cabañas s múzeom, so školami, divadlom, úradovňami kultúrnych inštitúcií, dokumentačným centrom, hudobnými a tanečnými sálami atď. K tomuto rozhodnutiu viedlo aj dielo José Clemente Orozco, ktorý na steny kaplnky v rokoch 1936 – 1939 namaloval vyše 100 obrazov. Najvýznamnejšia je monumentálna maľba El Hombre de Fuego.

Hospício Cabañas Guadalajara je súčasťou SD od roku 1997 (Neapol).

Turecko – Xanthos a Létóon

Kým Xanthos nad ľavobrežím rieky Esen predstavoval hlavné mesto Lýkov, nižšie nad pravobrežím ležiaci Létóon patril k náboženským strediskám.

Obidve archeologické náleziská pochádzajú zo 6. – 3. storočia pred n. l. Do prvého z nich sa vchádza bránou asi z roku 400 pred n. l. Zachovali sa v ňom základy aj múry viacerých mestských domov, rímske divadlo, stĺp s nápismi v bývalej agore, Vespasiánov oblúk, náhrobky a sarkofágy.

Nápis (asi rok 420 pred n. l.) uvádza 360 lýkijských riadkov v jazyku chetitsko-lývijskej skupiny.

K osobitostiam patria jaskynné hrobky a hrobky panovníkov Lýkie

Xanthos objavil anglický námorný dôstojník Ch. Fellows v roku 1838, pričom značnú časť huteľných kultúrnych pamiatok odviezol do Britského múzea v Londýne.

Napríklad sochy nereíd z chrámu s iónskym stĺporadím, reliéfy mŕtvych a harpyjí z vežovitej hrobky zo 6. – 5. storočia pred n. l. V zrúcaninách antického mesta, v ktorom zostali aj zvyšky byzantských domov a baziliky, dnes pokojne prežíva malá turecká dedina Kínik.

V Létóone, vzdialenom asi 4 km, objavili zvyšky veľkého chrámu – v helénistickom období hlavnú svätyňu Lýkov.

Okrem toho tu stáli chrámy Leto, Artemis a Apolóna so zachovanou mozaikou. V areáli odkryli aj zvyšky gréckeho divadla a nymphaeum.

Xanthos a Létóon sú súčasťou SD od roku 1988 (Brasília).

Peru – Archeologická lokalita Chavín

Archeologické nálezisko Chavín de Huantár v nadmorskej výške 3 177 m n. m. v oblasti Callejon de Huaylas, pre vedu objavil a od roku 1919 skúmal peruánsky archeológ Julio C. Tello. V roku 1616 ho však k indiánskemu Rímu alebo Jeruzalemu prirovnal Antonio Vázquez de Espinosa. Nachádza sa v Andách na svahoch Bielych hôr, v povodí Maraňónu, nad riekami Mosna a Wacheksa, len 60 km od Nevado de Huascarán (6 768 m n. m.). Predstavuje najvýznamnejšiu ukážku rozvinutej predínskej chavínskej megalitckej kultúry z rokov 1300/900 až 200 pred n. l., začleňovanú do strednej fázy formatívneho obdobia spoločenstiev stredných Ánd. Charakterizujú ju najmä dvoj- až trojposchodové pyramidálne chrámy s terasami, vetracími šachtami a odvodňovacím systémom. Najstaršou takouto stavbou je tzv. Ranný chrám s Veľkou sochou – Templo del Lanzón a veľká Pirámida de Tello. Najväčší chrám El Castillo (Zámok) dosahuje výšku 15 m.

Osobitosťou Chavínu sú mohutné kamenné stély. Napríklad stéla Lanzón (4,35 m vysoký kopijovitý žulový monolit) v Rannom chráme na reliéfe znázorňuje ľudskú bytosť – boha jaguára s hadmi na hlave.

Ďalšia monolitická Raimondiho stéla vyniká postavou s tvárou jaguára a s bohatou ozdobou hlavy.

V ornamentálnej tvorbe prevažujú zoomorfné motívy s jaguarmi, hadmi, kajmanmi a kondormi. Zaujímavosťou sú tiež kamenné mažiare tvaru šeliem, z ktorých prvotným spôsobom spracúvali zlato.

Predpokladá sa, že Chavín bolo až 3 000 rokov religióznym centrom starých indiánskych kultúr zbožňujúcich jaguára. Spájalo pobrežné kultúry s Amazóniou a ovplyvňovalo veľké územie v Andách. Jeho obyvatelia dokázali zavlažovať polia, spracúvali zlato, ovládali kamenárske, stavebné práce, zároveň však boli lovcami liebiek.

Archeologická lokalita Chavín je súčasťou SD od roku 1985 (Paríž).

Spracoval: RNDr. Jozef Klinda